

این مطلب را تمام کنبد چون وکیل الرعایا واسعه بودند بازویر مالیه گفتند دو باره گفتگو کنیم واجالا برای خود من علمی حاصل شده الان در دفتر بنجاه تلگراف برصد مشیر الممالک و همچنین بنجاه تلگراف بر موافقت مشیر الممالک حاضر است آمدیم بر سر تصدیق آقای حایری بنده خدمت ایشان شرفیاب نشده ام ولی ایشان هیچوجه درامورات دیوانی دخالت نمیکند و درست بصیرت ندارند البته هر کس رفت خدمت آقا عرضی کرد لابد آقا باید اقدامی بکنند.

حال وکیل الرعایا چه اطلاعی دارند؟

وکیل الرعایا - مکرر گفتگو شد و وزیر مالیه در کمال بی طرفی در اصلاح حاضر هستند و اینکه يك اندازه از مشیر الممالک همراهی میکنند بواسطه آنست که صورت مالیه را صحیح داده است و اشخاصی که عارض هستند شاید حق باشند و شخصاً من نباید بواسطه خدمتی که کرده است او را ممانعت نامم اکبر بطوریکه پسزدنها گفتند دو نفر تاجر زردشتی را ضامن میدهند بسیار خوب است.

حسام الاسلام - باید موضوع را همین کرد که شکایت از عمل است یا از عامل.

(گفتند از عامل) پس اهلیت ندارد.

آقا سید حسن تقی زاده عرض اینست که مجلس را مشغول کنیم بیکی از نظامات که در جباط یوازستان است خوب است بکارهای مهم اقدام کنیم مکرر گفته شد که يك قاعده کلی معین است که ما هم باید مطابق همان رفتار کنیم این نظامات را بعض اظهار نمیشود اقدام کرد باید تحقیق شود پس از تحقیق راجع با دارات کردد اگر تحقیق نشود پس خواهد شد که تولید غرض میشود این ها مدت ها اینجا جمع شده اند پس باید يك قرار کلی داده شود که زیاده در اینجا نماند پاهمه را رد کنید و ارجاع با دارات یا تمام را قبول یا تحقیق و رسیدگی شود.

رئیس - این که جناب تقی زاده گفتند صحیح است ولی من نمیتوانم بگویم آنها اینکه اینجا جمع شده اند ذی حق هستند یا مدعی آنها ذی حق است از این ها گذشته همین قدر که يك اسباب هیجانی فراهم و طرف را آبریز کردمان آتوقناز هرجا باین کار اقدام شده اسباب زحمت فراهم میاید.

آقا میرزا سید علی تقی - فرمایشات حضرت عالی صحیح است مطالب آقای تقی زاده هم صحیح است ولی بول عوام يك با وود و خوانمیشود ما می بینیم از بعضی ولایات تلگراف و غیره میرسد در تمام مستندات آنها اهتمام میشود اما از بعضی جاها پاره مطالب میرسد و بجائی منتهی نمیشود پس باید يك موضوع کلی قرار گذاشت حال باید ببینیم این عمل یزدنها چه چیز است و داخل کدام یکی است باید تحقیق شود باید بتلگراف عمل شود.

رئیس - اصلاً نباید مجلس باین جزئیات رسیدگی نماید این مسائل را باید از وزیر خواست و لسی افسوس میخورم که هنوز مراده بطور صحیح راه نیفتاده.

حاج سید نصر الله - پس تکلیف مجلس چیست تا کی باید باین جزئیات مبتلا باشد.

حاج میرزا ابراهیم آقا - مجلس حق تحقیق یا غیر تحقیق ندارد پس چه معطلی این بیچاره ها اینجا چیست آیا بواسطه ظلم است یا نه اگر بواسطه ظلم است پس باید زرع کرد و انکهی در باب مشیر الممالک

نوشته و بوزیر مالیه اخطار شود تا جواب بدهد فعلاً این قرار داد بانک آلمان است که تا حال دو مرتبه قرائت شده و بعضی اصلاحات در آن بعمل آمده بعضی نکات لازمه را هم افزوده ایم حالا باید قرائت شود این بافک بانک تجارانی است بانک تجاری هم آزاد است دولت میتواند امتیاز بدهد و گذشته از این این بانک بعضی امتیازات داشت که هیچ کدام از آنها تصویب نشد فقط وادی از آن که مضر نبود باقی مانده قرائت میشود قرائت شد و در هر يك از مواد آن مذاکرات زیاد میان آمدیس از قرائت سیم خواستند درای گرفته شود گفتند چون دو فقره آن که یکی در باب مدت و یکی در خصوص مفتش است بغوشان اخطار شده تا از طرف خودشان جواب نرسد رای نمیتوان داد تعیین رای موکول شد بر سیدن جواب در این موقع بقدر نیمی ساعت بجهت تنفس مجلس تعطیل شد پس از آن مراجعت کرده شروع به مذاکره شد

آقا شیخ عبدالکریم - سه ساعت بفریب مانده مرا وزارت داخله اخطار کردند و گفتند تلگراف بکنید که متحصنین یزد از تلگرافخانه بیرون بیایند جواب گفتیم رفتن آنها بتلگرافخانه که بتلگراف بنده نبوده حالاهم بتلگراف بنده بیرون نخوانند آمدو گذشته از این بودن مشیر الممالک امساله در آنجا بترتیبی که در مالیات دخالت داشته باشد عقلاً و شرعاً صحیح نیست و از آن گذشته واقعه اتفاق افتاده که جناب شیخ تلگرافی با آقا شیخ جعفر سبزواری نموده که او یکی از مستبدین است و عدهای نجف اشرف مخصوصاً در باره او فرموده اند که هر کس با او همراهی نماید اعدام باثم کرده است و همچنین مطالبی شیخ نوشته است که نمیشود گفت با داهالی آنجا حاضر نبودند از برای طرف شدن با مستبدین این حالت حالیه یزد است و دبیر الممالک بن هدیده اند گفتند که از تلگراف شایر یزد این طور شده در صورتیکه بنده از آن روز تا حال کتباً با اسانا یا تلگرافا بر خلاف صلاح ملت و دولت اقدامی نکرده شب و روز این حضرات متظلمین مرا آسود، نمیکذارند خوب است تکلیف بنده را معین نمایند.

حاج سید عبدالحسن شهبانی - موافق آن تلگراف که عرض کردم خدمت آقا سید عبدالله مجتهد آمده است بجهت همین طور است.

آقا میرزا سید علی تقی - مشیر الممالک يك وقتی مباشر مالیات بوده بر فرض حالا عارضه حادث شد دیگر نباید غیر از او کسی مباشر مالیات باشد بنده عرض کردم حال هم میگویم اگر معطلی بتراffic باید بگذرد بدو نفر شاهد عادل تمام میشود در این واقعه آقا سید علی حایری که مرقوم فرمودند و وکیل معترم یزد که اظهار میدارند دیگر چه جای مسامحه است

وکیل الرعایا - در این خصوص در حضور روزیر مالیه گفتگو شد گفتند بعضی اینکه صورت صحیح داده است نمیشود دست او را کوتاه کرد ولی با این خیانتها که حالا ظاهر میشود در مقابل آن خدمت خوب است امساله مشیر الممالک را از این کار معاف دارند و اهل یزد هم در دادن مالیات خودشان امتناعی ندارند اصلاً و فرها میردازند.

حاج محمد تقی - از زمانی که یزدنها عارض هستند تا اکنون چهار دسته عوض شده اند.

حاج محمد اسمعیل - اگر تجار یزد بما کتباً ضد این مطالب را نوشته اند.

آقا شیخ یوسف - روزی نیست که بانجمن هرايش عرضه از دست مشیر الممالک نیاید.

رئیس - وکیل الرعایا در این مسئله داخل بود يك روز وزیر مالیه اینجا بودند گفته شد که

حاج محمد اسمعیل آقا - نیولات بر کشت کرد بانیکه میباید از تومان بدولت و ملت منفعت برسد تا حلی چنانچه گرفته شده در یزد نیولاتی هست تومانی چند تفاوت عمل داشته کی تحقیق کرده که چه میشود.

آقا میرزا سید محمد مجتهد - در این صکه بعضی از اداریات قبول هستند که خیلی مستأصل و برایشانند و اغلب می دانند باید از برای آنها فکری کرد مصالحه مال این مردمان بیچاره را بر گردانیده اند و اینها هم بواسطه عدم استطاعت بریشان شده اند ولی صاحبان نیولی صکه متول هستند گویا با صهای دیگر بغوشان و اگذار شده است از برای آق ققرای بیچاره باید از جاهای دیگر فکری نمود

مذاکرات روز شنبه و جمادی الثانی
مجلس شورای ملی
خلاصه مذاکرات روز پنجشنبه ۱۷ آذر ماه سید محمد تقی قرائت کردند.

حاج سید عبدالحسن شهبانی - از خراسان و قوچان و سایر نقاط مطالبه تکلیف کرده اند که حکومت باسم وزارت مالیه میگوید هر قدر تفاوت عمل که در سال گذشته میدادید امسال هم باید همان اندازه بدهید.

و از این ترتیب نزدیک است قوچان هم بغورد باید دانست که گرفتن تفاوت عمل محدود بعدی هست یا نیست اگر هست معین شود.

آقا میرزا سید علی تقی - این مسئله چند روز در مجلس مطرح مذاکره شد در روز نامه هم درج گردید که تفاوت عملی که که خدایان و مباشرین جزو میگردند موقوف باشد ولی تفاوت عملی را که حکام کل میگردند محسوب شود.

رئیس - باید در این خصوص بوزارت مالیه نوشته شود.

احتشام الاطباء - در ترشیز خراسان میگویند چون عمل مالیه در اینجا تعدیل شده ما تفاوت نمیدهیم حال گذشته را آصف الدوله بظلم گرفت ولی امسال زیر بار ظلم نمیرویم در این خصوص باید وزیر مالیه فراری بگذارند که اسباب آسایش آنها هم فراهم شود ولی مکرر بوزیر مالیه نوشته شده حضوراً هم گفته ایم میگویند باید مثل یارسال داده شود و این ترتیب با صحت موافق نیست زیرا یارسال جریمه هم خیلی گرفته اند پس امسال هم باید آن جریمه ها داده شود.

حسام الدوله - رانی در این خصوص داده شده در دفتر مجلس ضبط است رجوع بدقترشود و مطابق آن بولایات اطلاع بدهند.

حاج سید عبدالحسن شهبانی - تکلیف ما چیست چه باید جواب بدهیم؟

رئیس - جواب را باید وزیر مالیه بدهند و خصوصاً با حکام قرار گذاشته اند خصوصاً با حکومت اراکان که صورت تفاوت عمل در محل بعمل بفرستند بنده معلوم شود که آن صورت را فرستاده اند یا نه فعلاً بون وزیر مالیه حضور ندارند گفتگو نتیجه ندارد خوب است همین مطالب بوزیر مالیه اخطار شود تا مسبق شوند جواب بدهند.

صدر لفظی - صورت تلگرافی از وزارت مالیه بمجلس آمده بود در کیفیت اختلافات عمل که بولایات مغایره بودند آن صورت در دفتر مجلس نیست است مطابق همان صورت بولایات مغایره کنند که زیاده تر نشکیند.

رئیس - همان طوریکه گفته شد باید مطالب را

اعضایک که از او متظلم هستند هیچ نمیشود نسبت داد با اشخاصی که با او همراهی دارند و چه اهیتی دارد که باید حکما مباشر مالیات مشیرالملك باشد.

حاج سید نصر الله - من در اینجا حرفی ندارم میفرماید بدانم تا کی مجلس دچار این جزئیات باشد آخر يك قرارى بگذارید که از این جزئیات فراغت جسته مجلس بوظایف عمده خود عمل نماید.

احسن الدوله - تمام مطالب بر ما مشتبه است چه تظلمات از یزد باشد یا غیر یزد بنده که در انجمن هرايش هستم می بینم که باید وزراء همراه نیستند يك فقره نصره المالك خالصه جات را اجازه میکرد و بر حسب خیال خود پنجاه هزار تومان ملازمه ادب و یوزر ماله اظهار شد جواب بنیامد یوزر عدلیه اظهار شد جواب نیامد نتیجه آن شد که اقبال الدوله مطلع شده آبد اورا قطع کرده رعایا متواری شده اینجا متظلمند.

حاج شیخ محمود - حقوق بر دو قسم است حقوق ماله و حقوق جانی حقوق مالی وقتیکه ادا میشود چنانزومی دارد که فلان شخص باید با اینکه جمعی از دست او متظلم هستند.

وکیل التجار - این خدمتی که مشیرالملك کرده خوب است و وال میشد این عمل را یکی پرداخت کرده بدولت داده بادر میان خودشان مانده .

ثانیاً در خصوص هرايش متظلمین البته باید تحقیق شود ولی مادامیکه او بر مأموریت خود باقی است رعیت نمیتواند تظلم نماید پس باشد او را مرزول کرد و تحقیق نمود .

رئیس - مطلب همان است که حاج سید نصر الله گفتند اگر بدانیم که بنزل مشیرالملك مجلس از این جزئیات فراغت خواهد یافت فوراً او را عزل میکنند ولی باید طوری کرد که مجلس بکلی گرفتار این جزئیات نشود.

آقای سید محمد تقی - مکرر گفته و نوشته ام که اینگونه مطالب وظیفه مجلس نیست و باید این امورات راجع یوزر مشول شود يك دفعه دودفعه تا سه دفعه اگر آن وزیر اقدام و اصلاح کرد قیادالا معلوم میشود کفایت ندارد آنوقت لابد صلح اطمینان مجلس از او خواهد شد این وزراء که مشول هستند باید اقتدار و اختیار هم داشته باشند باید رجوع یوزر مشول شود و ابتدا نباید در جزئیات آن گفتگو شود .

حاج میرزا ابراهیم آقا - بر فرض رای دادید وزیر مشول را عزل نمایند مثل وزیر جنك خواهد شد الان مدتی است که با اتفاق رای در عزل او دادید چه نتیجه بکشید .

وکیل الرعایا - بولا قریب دو ماه است که این یزدیها عارض هستند و يك اندازه هم وزیر ماله برای تحقیق حاضر شده و تحقیق شد معلوم گردید که بودن مشیرالملك ضررش بیشتر از نبودن ایشان است در یزد .

آقای سید محمد تقی - اینکه دو ماه عمل یزدیها طول کشیده است چه آن است که مجلس به وظیفه خود عمل نکرد .

آقای میرزا سید حسن - این مسئله قرار شد از وزیر مشول خواسته شود ولی بعد ما خوب است قرار شود همه روزه لااقل مساوین وزراء اینجا حاضر شوند و در این موارد اطلاعات داشته باشند

تا اصلاح نمایند .

حاج میرزا ابراهیم آقا - چه اینکه جواب عزل وزارت جنك بمجلس نیامد چیست یا اینکه رای مجلس بر کشته .

رئیس - خیر رای مجلس بر کشت نکرده ولی از قراریکه از خارج شنیده ام خیال نفیری دارند .

آقا سید محمد تقی - ملغی کلام اینست که یا باید وزراء هیئت مجلس را متقاعد نمایند که بودن شاهزاده بوزارت جنك لازم است یا اینکه آنها را باده ویران دهم .

رئیس - اصل موضوع معلوم شود و آن این است که کتب رای مجلس اینست که اگر مجلس سنا باشد از اینجا گذشته بصره میبونی برسد نه اینکه تمام واجب الاجرا باشد .

آقای سید حسن تقی زاده - اینجا هر صحبتی میشود ضرر ندارد ولی خوبست در بیان يك نرخی معین نشود و يك حق از خود سلب نکنیم این رد رای در خصوص عزل وزراء جایز نیست در مقام قانون است مجلس همینکه اظهار عدم اطمینان از وزیر ی نمود کافیت (همه تصدیق کردند) .

حاج سید نصر الله - خوب است ترتیب نداد که فردا معلوم شود که مجلس بوظیفه خود عمل نماید و از این مسئله نگذریم .

رئیس - وظیفه مجلس وضع قانون است فردا ممکن است از این عارضین آسوده شویم ولی گمان نمیکنم باز آسوده بنائیم پس فردا چند دسته دیگر عارض و متعین خواهند شد. (مجلس ختم شد)

مذاکرات روز یکشنبه دهم جمادی الثاني دارالشورای ملی

خلاصه مذاکرات روز شنبه نهم را آقای میرزا مرتضی قلی خان قرائت کردند احسن الدوله اجازه نطق خواستند رئیس اظهار کردند که بر حسب قرار داد روز گذشته باید اوقات مجلس فقط مصروف وظایف مهم گردد و قوانین لازمه در مجلس قرائت شود اعضا محترم مجلس هم نهایت دقت و توجه را مبذول دارند که از این ترتیب تخطی نشود در صورتیکه مطلبی هم فوری باشد باید در در آخر مجلس مطرح شود اینک قوانین وزارت داخله قرائت شود .

آقای میرزا سید حسن - اظهار داشتند که این نظامنامه دارای یانصد فصل است با این حال باین زودی ها اختتام نخواهد پذیرفت .

جواب داده شد که قرارداد عموم و کلا دوساعت بفروب مانده اینجا حاضر باشند که بدون تمویق مجلس منعقد شود .

آقا میرزا محمود خوالساری - که هرگاه چند روزی از طرف اعضا محترم مجلس بئیل توجهی شود و اقدام فرمایند که همه روزه هم طرف صبح وهم طرف عصر حاضر شوند ممکن است این نظامنامه ها بزودی از مجلس بگذرد .

رئیس هرگاه و کلا میظام قرار بگذارند که بدون تاخیر طرف صبح حاضر شوند و بعد از ناهار مشول شویم بهتر کار پیشرفت میکند اما هم طرف عصر وهم طرف صبح ممکن نیست (در اینصورت شروع بقرائت نظامنامه وزارت داخله و چندین فصل از آن قرائت شد)

وزیر علوم - بنده فرض این نبود که سخنی از روی فرض گفته شد باین تأمل رای داده شد بلکه رایی داده شد منتهی چون وظیفه مجلس نبود

و روزه رای منتشر نشد و چون راجع بمشروع بود جناب آقای میرزا سید محمد مفرمایک فرمودند بنده هم اجری داشتم ولی بعد که ملاحظه کردم بدین بی اعتدالی است در هر چیز مختصری روزنامه توقیف شود نه برای این است که از روزنامه نویسا ارغاء عثان کرده باشیم و یا اینکه مجازاتی در مقابل نباشد چنین نیست از تمام آنها التزام گرفته شده که ابتدا نسبت بشرع و علماء چیزی ننویسند و در باب اشخاص هم هر چه مینویسند باید صحت داشته باشد که بتوانند در مقام محاکمه اثبات نمایند این اظهار امروزه فقط برای این بود که این حکم توقیف ظلم است و مجلس میداند که مشول حقوق آنها بنده هستم و در گردن من است که اجراء احکام مجلس و صحیح اسلامیه را بنمایم ولی این توقیف بی اعتدالی است عرض کردم که در این باب خدمت آقای میرزا سید محمد مجازات نامییم و در نمره دیگر هم نوشته بشود که بواسطه فلان مطلب در فلان نمره مجازات داده شده این خودش رفع همه مقاصد را میکند اگر چنانکه هنوز تمام نشده ولی من نشنیده ام با آقا میرزا سید محمد يك مجازاتی وحدی معینی - کنیم که ظلم نشود .

آقای سید محمد جعفر - صحیح است بجهت هر چیزی مجازات است اما توهین بدین فقط مجازات آن توقیف است .

وزیر علوم متعین از نویسنده است مجازات را بکافد و قلم نمیشود داد .

آقای شیخ ابراهیم - حکم شرعی و مجازات شرعی بر آلات نیست بر صاحب آلات است آلات معصیت را شرع نفرمود توقیف بکنند مجازات برای آن مقرر فرمود باید مجازات داد توقیف معینی ندارد .

آقای میرزا محمود خوالساری - اگر در مغازه پارچه فروشی که سی نفر اجزاء در آنجا مشول کاسبی هستند یکنفر خلافی کرد او را باید مجازات کرد یا باید در آن مغازه را بست که تمام از نان بیفتند .

وکیل الرعایا - باید ترتیبی باشد که مخالف شرع نباشد در هیچ جا و در هیچ وقت چنین حکمی نبوده که مجازات دیگری را بکسی دیگر بدهند .

آقای سید محمد جعفر - انتشار این اعلان کفر نیست ولی خمر فروشی که در اینجا علانیه میشود از او جلوگیری نمیکند و از این اعلان جلوگیری میکنند .

وزیر علوم - عمل خمر فروشی ربطی به بنده ندارد مقصود این است که بر فرض اگر در حیل التین خلاف شرعی هم شده است توقیف نباشد آن شخص نویسنده باید مجازات بشود (در این موقع آقا میرزا سید محمد مجتهد با آقای میرزا هدایت الله مجتهد مراغه وارد مجلس شده ایشان را به پشت مجلس معرفی نمودند بعد از معرفی خود آقا میرزا هدایت الله به بیان نصیح و شریین تبریک و تهنیت گفتند عمو و کلا اظهار تشکر و امتنان را از قدوم آقای معظم نمودند .

وزیر علوم - حالا اعلان نیست مجلس میدهد در مقابل آن صحبتی که شده بود و بنده خودم خدمت آقای میرزا سید محمد مشرف میشوم توقیف را تبدیل بمجازات دیگر فرمایند و پیش از این در این باب وقت مجلس را تضییع نکنیم .